

تعیین‌کننده‌های اجتماعی مدارای اجتماعی در شهر بندرعباس

مقدمه: امروزه مدارای اجتماعی پیش‌شرط ضروری زندگی در تراکمهای بالاتر جمعیتی و انواع رفتارهای فرهنگی است. هدف پژوهش حاضر سنجش مدارای اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر بندرعباس است.

روش: روش این تحقیق پیمایش و از ابزار پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل افراد ۱۸ سال به بالای ساکن شهر بندرعباس بود که بر اساس جدول مورگان ۳۸۴ نفر محاسبه شد که برای احتیاط در برگشت پذیری پرسشنامه‌ها نمونه به ۴۰۰ نفر افزایش داده شد. نمونه‌های مورد پژوهش از طریق روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS۲۴ و Amos Graphic استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین متغیرهای زمینه‌ای جنسیت، سن، درآمد و تحصیلات با متغیر مدارای اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد. اما بین وضعیت تأهل و مدارا رابطه معنی‌دار مشاهده می‌شود. نتایج معادلات ساختاری نتایج نشان داد که مدل روابط متغیرهای مذکور از برازش قابل قبولی برخوردار است.

بحث: اگر مدارا جای خویش را به خشونت و تندخویی بدهد، بزرگترین زیان متوجه زندگی جمعی افراد و جامعه بهنجار می‌شود. در دستیابی به مدارا و تأثیرات بسیار مثبت و ملزوم آن، مؤلفه‌های بسیاری همچون، جامعه‌پذیری مناسب، احساس تعلق به مکان زندگی و افراد حاضر در آن، میزان دینداری شخص و همچنین نقش پایگاه اقتصادی-اجتماعی اشخاص بسیار تعیین‌کننده و ملموس است.

۱. هدایت‌الله نیکخواه

دکتر جامعه‌شناس، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران، (نویسنده مسئول)
<hnik2000@yahoo.com>

۲. زهرا ولی‌پور

کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

۳. پرنیان سرافراز

کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

۴. سیده‌زینب آهوقلندری

کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

واژه‌های کلیدی:

احساس تعلق به شهر، جامعه‌پذیری، مدارای اجتماعی، مصرف رسانه‌ای

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۰۵

Assessment of Social Determinants Affecting Social Tolerance in Bandar Abbas

▶▶ **1- Hedayat Allah Nikkhab** ◉
Ph. D in Sociology,
Department of Social
Sciences, Faculty of
Humanities, University of
Hormozgan, Hormozgan,
Iran. (Corresponding Author).
< hnik2000@yahoo.com >

▶▶ **2- Zahra Valipour** ◉
M.A in Social Sciences,
Faculty of Humanities,
University of Hormozgan,
Hormozgan, Iran

▶▶ **3- Parnian Sarafraz** ◉
M.A in Social Sciences,
Faculty of Humanities,
University of Hormozgan,
Hormozgan, Iran

▶▶ **4- Seyede Zeynab Aho Ghalandari** ◉
M.A in Social Sciences,
Faculty of Humanities,
University of Hormozgan,
Hormozgan, Iran

Keywords: Media consumption, Sense of belonging to the city, Socialization, Social tolerance

Received: 2020/04/02

Accepted: 2021/01/24

Introduction: Today, social tolerance is a necessary pre-condition for living in higher population densities with different types of cultural behavior. The purpose of this study was to measure social tolerance and its social related factors in Bandar Abbas.

Method: The research method was survey and the questionnaire was used to collect the data. The statistical population of this study included people aged 18 and over living in Bandar Abbas. According to Morgan table, there were 384 people, which was increased to 400 people as a precaution in returning the questionnaires. The samples were selected through stratified and simple random sampling. SPSS24 and Amos Graphic software were used to analyze the data.

Findings: The results showed that there is no significant relationship between the variables of gender, age, income, and education with the variable of social tolerance, but there is a significant relationship between marital status and tolerance. The results of structural equations showed that the model of the relations of the mentioned variables has an acceptable fit.

Discussion: If tolerance gives way to violence and aggression, the greatest damage will be done to the collective life of individuals and a normal society. In achieving tolerance and its very positive and necessary effects, many components such as, appropriate socialization, sense of belonging to the place of residence and the people living there, the degree of religiosity and also the role of socio-economic status of individuals are very decisive and tangible.

Extended Abstract

Introduction: Tolerance is the understanding and interaction of ideas and actions that are different from one's own beliefs and attitudes. From the researchers' point of view, tolerance as a valuation and celebration of difference, acceptance of what one disagrees with, is a lack of prejudice. Thus, as tolerance increases, individual prejudices and discriminatory practices will decrease, and individuals will be able to suppress and select overt prejudices that are more tolerant (Weiss & Driskel, 2017:3). Social tolerance can be referred to as the capacity for transformation, adaptation and adaptability, and the ability to deal with social tensions and crises. The term was first used in disaster management issues at the 2005 Hugo Conference (UN / ISDR, 2005).

On the other hand, the unfavorable situation of marginalization, the damaged and extensive neighborhoods in Bandar Abbas, which all lead to insecurity and violence, adds to the need to study social tolerance in Bandar Abbas. Therefore, considering the importance of social tolerance in people's lives, we decided to measure social tolerance in this study as well as the factor affecting the social tolerance of the citizens of Bandar Abbas.

Method: The present study is applied in terms of survey type, in terms of time it was cross sectional, practical in terms of nature. The statistical population of the study, as well as the analysis unit, includes people aged 18 and over living in the city of Bandar Abbas, which, according to Morgan's table, determined the sample size of 400 people; using a simple stratified and random sampling method, the copies of questionnaire were distributed among the three areas of Bandar Abbas. The questionnaire, after validation and reliability in the preliminary stages of the research, was used to collect the required data in the final stage. To this end, attempts were made to extract the items that measure the variables of the research from the items of the previous research, or to use the opinions of other researchers and professors to select the best items for the new variables. Therefore, formal and content validity was used to determine the validity of the questionnaire and Cronbach's alpha coefficient technique was used to determine the reliability of the questionnaire. Finally, SPSS24 and Amos Graphic software was used to analyze the data.

Findings: The result of study showed that there was a positive and significant relationship between socio-economic status and social tolerance ($p = 0.148$; Sig = 0.000). In other words, people who have a higher social status, they also have more social tolerance. Also, the results of the inferential test showed that there is no statistically significant relationship between the two variables of respondents' age and social tolerance.

The results of the relationship between respondents' gender and social tolerance also showed that there is no statistically significant relationship between these two variables; that is, the means of the two groups of men and women are not significantly different from each other and these two groups are similar with a 95% confidence level in the average resilience. But the findings showed that there is a relationship between the levels of social resilience of individuals in terms of marital status. This relationship shows that married people have more social tolerance than single people.

In order to investigate the relationship between media consumption, religiosity, sense of belonging, and sociability on the level of social tolerance of citizens, Amos software has been used. The index of goodness and fit in the evaluation of the structural model indicates that in general the collected data supports the developed structural model; standard values also indicate that the sense of belonging, religiosity, and sociability are related to social tolerance. Significant coefficients of attachment (0.001), religiosity (0.017), and sociability (0.000) confirm the above relationships. Standard values also indicate that there is no relationship between media consumption and social tolerance. Significant coefficients (0.092) confirm the above relations.

Discussion: The results showed that there is a positive and significant relationship between social variability and social tolerance. One of the innate needs of human beings is the need to establish interactions and social relations (Rafipoor: 2014). As Allport (1958) argues, dealing with outsiders increases tolerance for members of these groups.

The findings also indicate a direct and significant relationship between social tolerance and sense of belonging. From the point of view of Chavez and McMillan, the four components of membership, influence, meeting needs, and emotional at-

tachment affect the sense of social belonging; In this way, if a person feels a sense of belonging to the community and knows that his actions and opinions affect the community and his needs are met in this neighborhood, he establishes a strong emotional bond with other residents of the neighborhood, which ultimately leads to increasing and strengthening social tolerance. The results of the research of Sartipipour and Asadi (2018) confirm the above relationship.

In addition, the variability of religious adherence is one of the parameters affecting the level of social tolerance of citizens; this means that the more religious people are, the more social tolerance they will have. The results of Bayati et al.'s (2019), Zalizadeh et al. (2018), Chari et al. (2012), Monavar (2012) and Kim Zheng (2010) research studies are consistent with the results of the present study. Also, according to Durkheim's theory, the important function of religion is to strengthen the collective conscience and social cohesion; in this case, religion will immediately increase the level of social tolerance of citizens by directly arousing a sense of cohesion and collective conscience. Also, the results of Pearson test show; as the socio-economic base increases, so does social tolerance. Bourdieu believes that people within their class and economic and social base are gradually developing habits, each of which (lifestyle, type of food, clothing, etc.) depends on how they behave, make decisions, and act. The theory of relative deprivation also emphasizes that reducing the gap between rich and poor in societies reduces intolerance. These results of the above research are consistent with Afshani and Ram's study (2017). The analysis of variance analysis (ANWA) shows that the type of employment of individuals can affect the level of social tolerance of citizens. The average table of job groups showed that people working in service, military and law enforcement jobs, administrative and organizational jobs, educational and cultural jobs, and manufacturing and technical jobs were ranked from the lowest to the highest average, respectively. Also, due to the sensitivity of working conditions, occupational therapies have the lowest level of social tolerance. As long as people have a sense of commitment and participation, that is, they feel that they are working to achieve a specific goal and are doing a service, the anomic aspects are gradually diminished (Garb, 2002: 106). The results of Sharifi's research (2013) confirm the above relationship.

The significant relationship between the two variables of social tolerance and marital status shows that married people have more social tolerance than single people. This finding can be explained by the view of the chemist who believed that social solidarity and belonging and commitment to collective norms lead to commitment. Single people have fewer responsibilities and at the same time connections and belonging. As a result, he/she becomes dependent on the “self” and accepts only the rules of behavior that are based on his/her personal interests (Durkheim, 1897: 241). The results of the present study are consistent with the study of Firoozjaeian et al. (2016), Sharifi (2013), and Moghaddasi (2010).

Ethical Considerations:

Authors' contributions

All authors contributed in producing of the research.

Funding

In the present study, all expenses were borne by the authors and they did not have any sponsors. Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

In this article, all rights relating to references are cited and resources are carefully listed.

مقدمه

جامعه شبکه‌ای پیچیده از تعاملات میان اعضای آن است که افراد به‌منظور تسهیل و میانجی‌گری متقابل نهادها و مکانیسمهای تکاملی، مجموعه‌ای از قواعد مشترک را پایه‌ریزی می‌کنند و الگوهای فرهنگی را به‌عنوان ابزاری برای ارزش‌گذاری اهداف اجتماعی و طراحی معماری محیط اجتماعی تعریف می‌کنند. همچنین، دیدگاههای متمایز خود، ایده‌ها، عقاید، عادات و الگوهای رفتاری ذاتی را به اشتراک می‌گذارند. اجزاء تشکیل‌دهنده چنین عناصری ممکن است به‌طور قابل‌توجهی واگرا شوند. از این‌رو، توسعه پایدار اجتماعی به‌طور بحرانی به یک هم‌کوشی پایدار از توانمندیهای فردی متفاوت بستگی دارد. یک شرط کلیدی برای این هم‌کوشی این است که پذیرش «تمایز» در افراد نه تنها عادی و مطلوب، بلکه قابل تحمل باشد (دیمایا و دیمایا، ۲۰۱۶).

از سویی دیگر، انسانها به‌خاطر میزان بالای مدارای اجتماعی و توانایی قابل‌توجه آن‌ها برای کمک و همکاری اجتماعی قابل‌توجه هستند. مدارای اجتماعی به نوبه خود برای جنبه قابل‌توجهی از رفتار انسانی و ظرفیت فوق‌العاده ما برای تکامل تکنولوژیکی جمعی (CTE) یا «تشدید فرهنگی» لازم است (سیری و همکاران^۱، ۲۰۱۴). به‌عبارتی، مدارا، باز بودن، جامعیت و تنوع در همه نژادها، قومیتها، و شیوه زندگی تعریف می‌شود (دیمایا و دیمایا، ۲۰۱۶). زیرا افراد به‌طور هم‌زمان عضو چندین گروه اجتماعی هستند (برور و پیرس^۲، ۲۰۰۵) و در این میان اغلب ویژگیهای انتسابی افراد نیست که مورد اختلاف هستند، بلکه رفتار و اعمال آنهاست که دارای تمایز است. واضح است که آنچه در جامعه «قابل تحمل» در نظر گرفته می‌شود در طول زمان و مکان متفاوت است و در معرض تحولات اجتماعی و سیاسی قرار

-
1. Dima and Dima
 2. Cieri
 3. Brewer and Pierce

دارد (ون دورن، ۲۰۱۴).

از سویی دیگر، مدارا به عنوان پدیده‌ای اجتماعی می‌تواند بر فرآیندهای بسیاری در جامعه تأثیر بگذارد. تحمل بدون شک چندین عامل مهم رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و منجر به پیامدهای بالقوه بسیاری می‌شود. می‌توان گفت که وضعیت اقتصادی جامعه به این ارتباط دارد که اعضای آن چگونه به هم مرتبط هستند. مدارا همچنین بر پویایی اجتماعی و پیکربندی اجتماعی نیز تأثیر می‌گذارد. می‌توان گفت که مدارای کامل در به حداکثر رساندن رفاه اجتماعی اهمیت حیاتی دارد. زیرا جامعه‌ای که هزینه‌های اجتماعی بالاتری دارد، رفاه کلی را پایین می‌آورد (شی و پنگ، ۲۰۱۴). از جهاتی دیگر، مدارای اجتماعی، از ضروریات زندگی در دنیای کنونی است. مدارا؛ مهارت مناسبی است جهت گذراندن مشکلات زندگی، حتی زمانی که شرایط نامطلوب و سخت وجود دارد (اعرابیان، ۲۰۱۶). همچنین، باید خاطر نشان کرد که مدارا نه فقط افزایش قدرت تحمل و سازگاری فرد در برخورد با مشکلات، بلکه مهم‌تر از آن حفظ سلامت روان و ارتقاء آن نیز است. مدارا به افراد توانایی می‌بخشد تا با مشکلات و نامایمات زندگی و شغلی روبرو شوند، بدون اینکه دچار آسیب شوند و حتی این موقعیتها را فرصتی برای رشد و ارتقاء شخصیت خود مورد استفاده قرار دهند (مومنی و همکاران، ۲۰۰۹).

علاوه بر این، مدارا درک و تعامل عقاید و اعمال متفاوت از عقاید و نگرشهای خود فرد است. محققان مدارا را به عنوان ارزش‌گذاری و تجلیل از تفاوت، فقدان تعصب و پذیرفتن چیزی که فرد با آنها مخالف است تعریف می‌کنند. بنابراین با افزایش مدارا، تعصب بات فردی و اعمال تبعیض‌گرایانه کاهش خواهد یافت و افراد می‌توانند تعصبات آشکار را سرکوب و انتخاب کنند که مدارای بیشتری داشته باشند (ویس و دریسکل، ۲۰۱۷). همچنین،

1. Van Doorn
2. Shi and Peng
3. Wise and Driskell

افزایش مدارا نه تنها بر افراد، بلکه نهادها و جامعه به‌عنوان یک کل نیز تأثیر می‌گذارد و در تعریفی، مدارا، ظرفیت یک سیستم برای جذب اختلالات و سازماندهی مجدد آن است و نکته قابل‌توجه این است که تغییرات به‌گونه‌ای باشد که عملکرد، ساختار، اصالت و بازخوردها را حفظ کند (دلاکه و همکاران، ۲۰۱۷). از سویی دیگر، مدارای اجتماعی را می‌توان ظرفیت تبدیل و تحول، تطبیق و سازگاری و توان مقابله با تنش و بحرانهای اجتماعی نامید. این واژه نخستین بار در مباحث مدیریت سوانح از سال ۲۰۰۵ در همایش هیوگو مطرح شد (UN/ISDR، ۲۰۰۵).

نکته دیگر در خصوص اهمیت و ضرورت موضوع مورد بحث، ظهور ارتباطات گسترده بین‌المللی و گسترش شهرنشینی و بالتبع آن وضعیت مهاجرت و گوناگونی قومی و فرهنگی است که با تغییر و تحولاتی که در چند سده اخیر روی داده است، انسانها در تعاملات خود با کسانی روبه‌رو می‌شوند که با آنان تفاوت بسیاری دارند که این تمایزات ممکن است در جامعه متکثر کنونی، درگیری و خشونت را موجب شود؛ زیرا بسیاری افراد، این تفاوتها را برنرفته و به‌دنبال ایجاد یکسانی و همگونی در جامعه هستند. مدارا، سبب می‌شود تا شهروندان با این تفاوتها کنار بیایند و آنها را بپذیرند. بنابراین، مدارا را می‌توان پذیرش و کنارآمدن با افراد و گروههایی تعریف کرد که از نظر نظام ارزشی و عقیدتی با ما متفاوت هستند (زالی‌زاده و همکاران، ۲۰۱۸). همچنین، باید گفت که مدارا یک فضیلت «بدیهی» نیست. بلکه افراد برای کسب و رسیدن به مدارا باید تلاش کنند. مدارا شامل تناقض ذاتی پذیرش چیزهایی است که فرد با آن مخالفت می‌کند. برای غلبه یا جلوگیری از تعارض، فرد باید حداقل برخی از همان چیزهایی را که دوست ندارد را بپذیرد، نه اینکه از آن بدش بیاید یا با آن مخالفت کند. بنابراین، ضرورت تمرین و ترویج مدارا بسیار واضح است؛ زیرا بدون مدارا، جوامعی که تنوع، برابری و صلح را ارج می‌نهند نمی‌توانند زنده بمانند.

۱. علامت اختصاری کمپین شهرهای تاب‌آور جهان

در نهایت، مدارا وقتی شروع می‌شود که اعتقادات بحث برانگیز و روابط بین گروهی متناقض هستند (ون دورن، ۲۰۱۴).

از طرفی دیگر، وضعیت نامناسب حاشیه‌نشینی، محلات پرآسیب و گسترده در شهر بندرعباس که همگی زمینه‌ساز ناامنی و خشونت را در پی دارند، بر ضرورت مطالعه در زمینه مدارای اجتماعی در شهر بندرعباس می‌افزاید. همچنین باید خاطر نشان کرد که سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازی در زمینه مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی نیازمند شناسایی دقیق‌تر جامعه مورد مطالعه است که شهر بندرعباس جزء مناطقی است که در این زمینه بسیار با کمبود داده‌های میدانی و تحلیلهای جامعه‌شناختی روبه‌روست و پژوهش حاضر می‌تواند بر اساس داده‌های موجود در ارائه تصویری روشن‌تر از وضعیت سطح تحمل اجتماعی؛ مؤثر واقع شود. از این رو، با توجه به اهمیتی که مدارای اجتماعی در زندگی افراد دارد، پژوهش حاضر، در نگاهی اجمالی به این متغیر مهم می‌پردازد و در این مطالعه، به دنبال این هستیم که دریابیم آیا مردم شهر بندرعباس دارای مدارای اجتماعی هستند یا خیر؟ و اگر مدارای اجتماعی در این شهر بالا یا پایین است دلایل مؤثر بر آن چیست؟

پیشینه تجربی

مدارا از جمله مفاهیمی است که بسیار قابل توجه صاحب‌نظران حوزه‌های گوناگون با دیدگاهها و نظرات مختلف و متفاوتی بوده است. برخی از تحقیقاتی که در بررسی مدارای اجتماعی انجام شده است، عبارت است از:

«تبیین جامعه‌شناختی چالشها و فرصتهای مرتبط با مدارای اجتماعی شهروندان شهر تهران» که توسط بیاتی و همکاران (۲۰۱۹) به صورت پیمایشی انجام پذیرفته است. نتایج حاصل از ضریب همبستگی و سطح معناداری پیرسون نشان داده است که هرچند بین متغیرهای دینداری، اعتماد اجتماعی، ارزشهای ابراز وجود و احساس امنیت اجتماعی به‌عنوان

فرصتهای مرتبط با مدارای اجتماعی رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد اما بین فردگرایی و جزم‌اندیشی شهروندان به‌عنوان چالشهای مرتبط با مدارای اجتماعی، رابطه معناداری ملاحظه نشده است. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نیز نشان داده که متغیرهای دینداری، اعتماد اجتماعی، ارزشهای ابراز وجود و احساس امنیت، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های مدارای اجتماعی در بین شهروندان شهر تهران بوده‌اند.

پژوهشی که افشانی و رام در سال (۲۰۱۷) با موضوع «رابطه سرمایه اجتماعی با مدارای اجتماعی در میان جوانان شهر یزد» بین ۳۸۴ نفر از جوانان یزد انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که بین جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، دینداری با مدارای اجتماعی از لحاظ آماری رابطه معناداری وجود ندارد، اما متغیرهایی همچون سرمایه اجتماعی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی بر مدارای اجتماعی تأثیر مثبت و معنادار داشته‌اند.

شریفی (۲۰۱۳) نیز، در تحقیقی به «سنجش مدارای اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در بین شهروندان ساکن تهران» پرداخته است. نتایج حاصل از آزمون همبستگی و تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق، نشان‌دهنده وجود رابطه معنادار بین احساس امنیت، اعتماد اجتماعی و شبکه روابط درون‌گروهی و عدم وجود رابطه معنادار بین شبکه روابط برون‌گروهی و مدارای اجتماعی است. از بین تمام متغیرهای وارد شده در تحلیل رگرسیون به ترتیب اعتماد نهادی، احساس امنیت، اعتماد بین شخصی، تحصیلات، شاغل بودن و متأهل بودن بیشترین سهم را در تبیین متغیر وابسته داشته‌اند.

همچنین، جهانگیری و افراسیابی (۲۰۱۱)، مدارا را به معنای به رسمیت شناختن دیگری دانسته و «عوامل مؤثر و پیامدهای مدارا را در خانواده‌های شهر شیراز» سنجیده‌اند. ایشان متغیرهایی مثل امکانات زندگی، تحصیلات، استفاده از رسانه و روابط خانوادگی را متغیرهای اثرگذار بر مدارا در فضای خانواده تحلیل کرده‌اند و مسائلی مانند انحرافات، دروغ و ترک

خانواده را از جمله پیامدهای مدارا نکردن مورد مذاقه قرار داده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که متغیرهای تحصیلات والدین، استفاده از رسانه‌ها، امکانات زندگی، درآمد خانواده، روابط اجتماعی و فعالیتهای مدنی اعضای خانواده، رابطه معنی‌داری با میزان حاکمیت مدارا در فضای خانواده‌ها دارا هستند.

در میان پژوهشهای خارجی حول مفهوم مدارا و ابعاد و عوامل اثرگذار بر آن می‌توان به پژوهشهای زیر اشاره کرد.

دیما و دیما (۲۰۱۶) در پژوهشی برای «بررسی رابطه توزیع درآمد و مدارای اجتماعی» به تجزیه و تحلیل میکرو داده‌های حاصل از پیمایش ارزشهای جهانی بین سالهای ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴، در ۴۸ کشور پرداخته‌اند. در این تجزیه و تحلیل به شواهد محکمی در مورد تأثیر غیرخطی توزیع درآمد بر تحمل اجتماعی رسیده‌اند. همچنین عوامل دیگری که در این تحقیق بر شکل‌گیری مدارای اجتماعی تأثیرگذار بوده است، می‌توان به وضعیت بازار کار، آموزش، جنسیت، سن، وضعیت تأهل، سطح امنیت شخصی و به اشتراک‌گذاری ارزشهای پسمادی افراد اشاره کرد.

بیلین و ویلکینسون^۱ (۲۰۱۵) در مقاله‌ای تحت عنوان «حکمرانی برای تاب‌آوری شهری» با هدف به جریان انداختن قطع ارتباط میان وقایع زیست‌محیطی و ساختار اجتماعی و با روش توصیفی تحلیلی به علل انحطاط ساختار اجتماعی در استرالیا می‌پردازد و پیوند ساختار اجتماعی و وقایع زیست‌محیطی را بیان می‌کند و نتیجه می‌گیرد که نقاط قوت و ضعف سیاستها و پروژه‌ها و در برخی موارد فرایندهای بالقوه دگرگون‌شونده، ساخت تاب‌آوری اجتماعی زیست‌محیطی را برای تحقیقات آینده تشویق می‌کنند.

ون دورن (۲۰۱۴)، در تحقیقی به «بررسی ماهیت مدارا و شرایط اجتماعی که منجر به بروز مدارا می‌شود»، پرداخته است. وی در این تحقیق، ماهیت تناقض‌آمیز مدارا را با مرور

1. Beeline and Yelkinson

ادبیات تحقیقات علمی و یافته‌های تجربی مرتبط به مدارا موردبررسی قرار داده است. وی بیان می‌کند که بررسی روابط بین گروهها، فهم ما از مدارا و شرایط بروز آن را افزایش می‌دهد. اعتماد اجتماعی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، موجب فراهم آمدن تجارب مثبت نسبت به تفاوتها می‌شود و مدارا را بهبود می‌بخشد.

همچنین، لی^۱ (۲۰۱۴) در پژوهشی به «بررسی سطوح و عوامل تعیین‌کننده مدارای اجتماعی و سیاسی در هنگ‌کنگ» پرداخته است. نتایج پژوهش وی، حاکی از آن است که درجه مدارا در میان مردم بسیار متفاوت است و گروههایی که به لحاظ اجتماعی از سطح مدارای بالایی برخوردارند، لزوماً به لحاظ سیاسی مدارا ندارند. بسیاری از مردم، فاصله توأم با احترام را با گروههای اقلیت حفظ می‌کنند. این مقاله همچنین به بررسی شاخصهای جمعیت‌شناختی و نگرشی مدارا پرداخته است و نشان می‌دهد که مدارا در میان گروههای جوان‌تر، بیشتر و در میان تازه مهاجران نیز کمتر است. در این تحقیق مدارا با اعتماد اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد.

کیم و ژونگ^۲ (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان «دین و مدارای سیاسی در کره جنوبی» به این نتیجه دست یافتند که بوداییان نسبت به پروتستانها و سنت‌گرایان مذهبی، مدارای بیشتر و نسبت به نوگرایان مذهبی، مدارای سیاسی کمتری دارند.

ایکادا و ریچی^۳ (۲۰۰۹) نقش تعامل اجتماعی متنوع در زندگی روزمره و مدارا در گروههای اجتماعی را در کشورهایی از جمله ژاپن و آمریکا موردبررسی قرار داده‌اند. در این تحقیق تأییدشده که شبکه اجتماعی گسترده و تنوع ارتباط و مشارکت در این شبکه‌ها منبع قابل‌توجهی برای مدارای اجتماعی است. همچنین ارتباط با گروهها و افراد متفاوت و برخورداری از شبکه اجتماعی متنوع موجب افزایش مدارا می‌شود.

1. Lee

2. Kim and Zhong

3. Ikeda and Richey

علاوه بر پژوهشهای فوق، پژوهشگرانی همچون، سرتیپی پور و اسدی (۲۰۱۸)، زالی زاده و همکاران (۲۰۱۸)، فیروزجائیان و همکاران (۲۰۱۶)، ادیبی سده و همکاران (۲۰۱۴)، رضایی (۲۰۱۳)، حسین چاری و محمدی (۲۰۱۲)، بیلین و ویلکینسون (۲۰۱۵) در حوزه مدارای اجتماعی به پژوهش پرداخته‌اند.

مرور مطالعات انجام شده داخلی و خارجی نشان می‌دهد که متغیرهایی چون دینداری، اعتماد اجتماعی، سرمایه اجتماعی، احساس امنیت، شبکه‌های روابط درون‌گروهی و برون‌گروهی، روابط خانوادگی، پایگاه اقتصادی- اجتماعی، مصرف رسانه‌ای و متغیرهای زمینه‌ای (همچون: جنسیت، سن، درآمد، تحصیلات) در بیشتر این تحقیقات نقش مؤثری بر مدارا داشته‌اند. در این پژوهش از برخی از این متغیرها مانند دینداری و مصرف رسانه‌ای استفاده شده و علاوه بر این از متغیرهای دیگری مانند جامعه‌پذیری و احساس تعلق به شهر با توجه به تنوع فرهنگی، قومی و مذهبی که در شهر بندرعباس به‌عنوان یک بندر مهاجرپذیر محسوب می‌شود استفاده شده است. از نکات قابل توجه دیگر اینکه محققان، تحقیقی در زمینه مدارای اجتماعی در شهر بندرعباس یافت نکردند. همچنین در این مطالعه از روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار AMOS در جهت تجزیه و تحلیل یافته‌های حاصل از پژوهش استفاده شده است.

چارچوب نظری

همان‌طور که قبلاً نیز اشاره کرده‌ایم، مدارای اجتماعی را می‌توان ظرفیت تبدیل و تحول، تطبیق و سازگاری و توان مقابله با تنش و بحرانهای اجتماعی نامید. با توجه به مبانی نظری مطرح شده و متغیرهای موردنظر برای بررسی، از رویکرد تلفیقی جهت دست یافتن به چارچوب نظری مناسب و تبیین عوامل تأثیرگذار فوق بر مدارای اجتماعی بهره می‌بریم. بنابراین برای تبیین اثر عواملی چون پایگاه اقتصادی و اجتماعی، جامعه‌پذیری، پایداری دینی،

مصرف رسانه‌ایی و احساس تعلق بر مدارای اجتماعی از نظریات صاحب‌نظران حوزه اجتماعی استفاده خواهیم کرد.

مدارای اجتماعی

واژه مدارا در زبانهای اروپایی، از ریشه لاتین «تولو»^۱ به معنای تحمل کردن، اجازه دادن و ابقا کردن است. این واژه با مصدر «تولو» به معنای حمل کردن یا بردن و اجازه دادن است. در فرهنگ هریتیج آمریکا، مدارا به معنای احترام به هویت، عقاید و رفتار دیگران و شناسایی حقوق رسمی افراد و گروهها برای داشتن عقاید مخالف تعریف شده است (فیروزجائیان، ۲۰۱۶).

فرضیه آلپورت^۲ (۱۹۵۸) نیز، بیان می‌کند در وضعیتی خاص، برخورد با اشخاص برون‌گروه، مدارا را در برابر افراد این گروهها افزایش می‌دهد. عواملی که به افزایش مدارا منجر می‌شود نیز عبارت‌اند از: ارزیابی مثبت از این برخوردها به‌وسیله نهادها، مثل مدارس و شرکتها یا به‌وسیله دولت (کوایتلیر^۳، ۲۰۰۸، به نقل از: ادیبی سده و همکاران، ۲۰۱۴). موتز^۴ نیز مانند آلپورت نشان داده است که ارائه بین‌فرهنگی اندیشه‌های مختلف، به مدارای بیش‌تر افراد در کشورها منجر می‌شود. چراکه با افزایش برخوردها و ارتباطات افراد از فرهنگهای مختلف، نگاه مثبت آنها به فرهنگهای متفاوت کشورهای دیگر افزایش می‌یابد. مدارای اجتماعی به ارزیابی مستقیم برخورد با افرادی از گروههای دیگر مربوط می‌شود؛ مثلاً داشتن رئیسی از گروه قومی دیگر. رفتار افراد در این موقعیت، میزان مدارا را نشان می‌دهد (موتز، ۲۰۰۲).

همچنین نظریه محرومیت نسبی به این موضوع اشاره دارد که کاهش شکاف میان فقیر و

1. Tolero
3. Quintetler

2. Allport
4. Mutz

غنی در جوامع، مدارا نکردن را به طوری پذیرفتنی حل می‌کند. این نظریه با ارائه شواهدی، نشان می‌دهد کشورهای با کم‌ترین شکاف میان غنی و فقیر، کم‌ترین میزان جرم و جنایت و بهترین وضعیت سلامت اجتماعی و روانی را داشته‌اند (بیلین و یلکینسون، ۲۰۱۵).

از سویی دیگر، از منظر والزر^۱ فیلسوف آمریکایی مدارا همچون نگرش، شکل‌های متفاوتی به خود می‌گیرد و مدارا کردن همچون عمل به روش‌های گوناگونی سامان می‌گیرد. والزر در تعریف مدارا یکی از معانی مدارا را پذیرش حاکی از تسلیم و رضای تفاوت می‌داند، آدمیان به منظور حفظ آرامش و صلح سالیان سال به جان هم می‌افتند و می‌جنگند تا سرانجام بر اثر خستگی از پا در می‌آیند که والزر این نوع رفتار را رواداری می‌کند. نگرشی دیگر، بی‌اعتنایی، بی‌اختیار و بی‌دردسر نسبت به تفاوت است. نوعی نگرش دیگر خویشتنداری اخلاقی است که حقوق دیگران را در آزادی عمل به رسمیت می‌شناسد. همچنین در دیدگاهی دیگر نگرش بیانگر گشودگی در برابر دیگران و کنجکاو و شاید اشتیاق به شنیدن و آموختن از دیگران است و در نهایت یک نگرش صحنه‌گذاری پر شوروشوق بر تفاوت است که تصدیقی زیباشناختی خواهد بود (والزر، ۱۹۹۹).

احساس تعلق

در مبحث تعلق داشتن و احساس تعلق، از نظر مک میلان و چاوایس^۲ دلایل اهمیت احساس تعلق از رهگذر چهار مؤلفه قابل بررسی است، این چهار مؤلفه عبارتند از: احساس عضویت، تأثیرگذاری، برآورده سازی نیازها و پیوست عاطفی.

در اولین قدم اگر فردی احساس عضویت و پیوستگی با اجتماع محله‌ای داشته باشد و سرنوشت و شرایط زندگی خود را در گستره محله‌ای که در آن عضویت دارد، ارزیابی و درک کند، احتمال مشارکت بیشتری در کنش‌های جمعی محله خواهد داشت. این عضویت را

1. Walzer

2. McMillan and Chavis

می‌توان به‌سادگی، میزان احساس یکی بودن، همگون بودن و پذیرش از طرف محله دانست؛ بدین معنی که فرد تا چه اندازه باور دارد که از طرف دیگر اعضای محله پذیرفته شده است. از سویی دیگر اگر افراد احساس نفوذ و تأثیرگذاری بیشتری بر محله خود داشته باشند و کنش خود و هزینه و زمانی را که صرف مشارکت در کارهای محله می‌کنند، مثرثمر ارزیابی کنند، احتمال همراهی فعال آنها در طرحها و برنامه‌هایی که برای توسعه محله آنها ارائه شده است، به شکل چشم‌گیری افزایش پیدا می‌کند.

مؤلفه تحقق نیازها نیز به‌عنوان سومین مؤلفه حس تعلق محله‌ای بر ارضای نیازهای واقعی اعضای محله تأکید دارد. درواقع، مؤلفه تحقق نیازها وقتی بهبود پیدا می‌کند که ساختار اجتماعی فیزیکی محله قادر باشد، نیازهای ابتدایی و ثانویه ساکنان خود را برآورده کند.

همچنین، پیوندهای عاطفی باعث اتصال فرد به اجتماع محله‌ای و محیط اطراف خود می‌شود و این اتصال و یگانگی به کنشهای او معنا می‌دهد. درواقع، گزینه پیوندهای عاطفی به ساده‌ترین شکل ممکن بیان می‌دارد که اگر فردی محله‌ای را که در آن زندگی می‌کند، به لحاظ عاطفی دوست داشته باشد، احتمال اینکه آمادگی بیشتری برای مشارکت در کارهای محله داشته باشد، افزایش پیدا می‌کند (مک میلان و چاوایس، ۱۹۸۶).

جامعه‌پذیری

از سویی دیگر، در تعریف مید از جامعه و برجسته‌سازی کنشهای اجتماعی و ارتباطی، وی، جامعه vh چیزی بیشتر از یک سازمان اجتماعی نمی‌داند که ذهن و خود در بطن آن پدید می‌آیند و درواقع، مقوله‌ای ته‌نشستی است. از نظر مید جامعه از طریق فراگرد رایج کنشهای اجتماعی ارتباطی و مبادلات اشخاصی که متقابلاً به یکدیگر گرایش دارند پدید می‌آید. بنابراین، مید جامعه را به‌صورت پدیده‌ای ارزیابی می‌کند که از کنشهای متقابل بین

افراد ناشی می‌شود. از این رو جامعه الگوی ساخته شده‌ای از فعالیتهای هماهنگ افراد است که از طریق کنش متقابل نمادین در بین ایشان بوجود آمده، تداوم یافته و در نهایت دگرگون می‌شود. مجموعه انتظاراتی است که شخص معتقد است دیگران از او دارند را دیگری تعمیم یافته می‌نامد که این مجموعه توقعات و انتظارات را هر شخصی با گذاشتن خودش به جای دیگران به دست می‌آورد. بنابراین، از طریق فراگردهای نقش‌پذیری و نقش‌بازی کردن، فرد نسبت به این دیگری تعمیم یافته آگاهی می‌یابد. همچنین، دو عنصر بنیادی خود مورد نظر مید «من» و «در من» است.

می‌توان گفت، «درمن»، بخشی از خود است که کنشگر از آن آگاهی دارد و در واقع، چیزی جز همان ملکه ذهن شدن رویکرد سازمان یافته دیگران، یا دیگری تعمیم یافته، نیست. «در من» که نیروهای سازشگری و نظارت اجتماعی را باز می‌نماید. «من» نیز بخشی از خود است که کنشگر از آن آگاهی ندارد؛ ما تنها بعد از وقوع عمل، از آن با خبر می‌شویم. «من»، واکنش فوری کنشگر است که به «درمن» نهیب می‌زند و در برابر آن واکنش نشان می‌دهد. «خود»، محصول رابطه میان «من» و «درمن» است. «من»، حس آزادی و ابتکار به انسان می‌بخشد. «من» همان است که هرگز یکسره قابل محاسبه نیست (نیازی و مرتضوی، ۲۰۱۵). از نظر مید، جامعه‌پذیری با آموختن معانی و نمادها در مراحل متفاوت صورت می‌گیرد که دست آورد آن ادراک منسجم‌تری از «خود» است. او مراحل جامعه‌پذیری را دارای اهمیت خاصی می‌داند. مرحله «نمایشی» این مرحله مهم در چرخه زندگی، ادراک متنوعی از زندگی اجتماعی به فرد می‌بخشد. مید معتقد است «خود» در فراگرد تجربه و فعالیت اجتماعی رشد می‌یابد و شکل می‌گیرد. شکل‌گیری «خود» ناشی از رابطه فرد با این فراگرد اجتماعی و نیز با افراد دیگر در درون این فراگرد اجتماعی است. مید خود را به من فردی و من اجتماعی تقسیم می‌کند. من فردی و عرف جنبه شخصی و منحصر به فرد شخص است، در حالی که من اجتماعی انعکاس و بروز هنجارها و ارزشهای جامعه در فرد است و در واقع حاصل فرایند

جامعه‌پذیری است (دسترنج، ۲۰۱۳). بنابراین می‌توان گفت، جامعه‌پذیری، مهم‌ترین بخش در ایجاد هماهنگی با دیگر اعضای جامعه و به‌نوعی کنترل‌کننده روابط و رفتار فرد با دیگران است.

مصرف رسانه‌ای

از دیگر متغیرهایی که می‌تواند ارزشهای فرد و جامعه را تحت‌تأثیر و کنترل قرار دهد، استفاده از رسانه‌هاست. دیدگاه اینگلهارت^۱ پیرامون تغییر اجتماعی مبتنی بر تغییر ارزشهاست که دو فرض بنیادی دارد: ابتدا فرضیه کمیابی که این نکته اشاره دارد که اولویتهای یک فرد، محیط اقتصادی و اجتماعی وی را منعکس می‌کند. دوم فرضیه جامعه‌پذیری که مبتنی بر این قضیه است که رابطه بین محیط اقتصادی-اجتماعی و اولویتهای ارزشی یک سازگاری آنی نیست، بلکه متأثر از شرایط جامعه‌پذیری فرد است (دسترنج، ۲۰۱۳). بنابراین، بر طبق نظر اینگلهارت شخص بیشترین ارزشها را برای آن چیزهایی قائل می‌شود که عرضه آنها نسبتاً کم است. اگر بخواهیم این نظریه را با شبکه‌های اجتماعی مجازی مرتبط کنیم، این‌گونه می‌توان بیان کرد اولویتهای فرد بازتاب محیط اجتماعی و اقتصادی وی است، شخص بیشترین ارزشها را برای آن چیزهایی قائل می‌شود که عرضه آنها نسبتاً کم است. با توجه به این نظریه می‌توان گفت که فرد برحسب محدودیتهای و اقتضای بافت اجتماعی و فرهنگی که در آن زندگی می‌کند، نوع استفاده‌اش از شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز شکل می‌گیرد (فتحی و همکاران، ۲۰۱۴).

در رویکرد استفاده و خشنودی نیز مخاطب یک رسانه، موجودی منفعل نیست، بلکه از قدرت انتخاب برخوردار است. این دیدگاه در تعارض با رویکرد مکتب فرانکفورت به‌ویژه آدرنو^۲، قرار دارد که مصرف رسانه را فرآیندی منفعل‌کننده تلقی می‌کند. درواقع از نظر

1. Inglehart

2. Adreno

آدرنو، رسانه ابزار کارآمد صنعت فرهنگی است و در جوامع صنعتی و سرمایه‌داری است که هویت ذهنی طبقه کارگر را به صورت یکنواخت و استاندارد شده شکل می‌دهند، به گونه‌ای که استثمار خودشان توسط نظام سرمایه‌داری را می‌پذیرند. این در حالی است که مطابق مفروضات رویکرد استفاده و خشنودی مخاطب از میان مجاری ارتباطی و محتواهایی که به او عرضه می‌شود، دست به انتخابی آگاهانه و انگیزه‌دار می‌زند و فعالانه مواد و مطالب رسانه‌ای را با توجه به نیازهای خود پردازش می‌کند (هاشمی و غلامزاده نظنزی، ۲۰۱۲).

همچنین از دیدگاه نظریه تئوری کاشت، رسانه‌ها در مزرعه اذهان، به کاشتن مشغول‌اند. این جمله نشان می‌دهد که مهم‌ترین و تأثیرگذارترین نظریه در نقش اجتماعی رسانه، نظریه کاشت است. این نظریه نتیجه تحقیقی بوده که گروهی پژوهشگر به سرپرستی «جورج گربنر» در دهه ۱۹۷۰ میلادی انجام داده‌اند. این گروه تأثیرات وسایل ارتباط جمعی، به خصوص تلویزیون را مورد بررسی قرار داده‌اند. نظریه کاشت، گربنر بیان می‌کند که تلویزیون در دنیای کنونی به منبع اصلی بیان وقایع و تعریف‌کننده داستانها تبدیل شده است و دارای قدرت تأثیرگذاری و القای واقعیت مورد نظر خود بر هستی اجتماعی و فکری مردم است. گربنر، اثرگذاری تلویزیون (و ماهواره) را در دنیای کنونی شبیه و در حد سایر ساختارهای قدرتمند اجتماعی مانند مذهب می‌داند. به عقیده او، تلویزیون (و ماهواره) یک آئین روزانه فراهم می‌کند که نخبگان آن را با عموم مردم به اشتراک می‌گذارند. بخش اصلی شباهت تلویزیون با مذهب و کارکردهای اجتماعی آن، در تکرار مداوم الگوهایی است که در تلاش برای تعریف جهان و مشروعیت بخشیدن به نظم اجتماعی است (رحمانی و همکاران، ۲۰۱۶).

شکل (۱) مدل نظری تحقیق مبنی بر تعیین‌کننده‌های مدارای اجتماعی



روش

مطالعه حاضر از نوع پژوهش میدانی است و با توجه به هدف این تحقیق که سنجش مدارای اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن است، سعی داریم تا سهم هرکدام از عوامل اجتماعی که در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرند («احساس تعلق»، «مصرف رسانه‌ای»، «جامعه‌پذیری»، «پایبندی دینی» و «پایگاه اجتماعی - اقتصادی») را با بهره‌گیری از روش پیمایش به دست آوریم. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شهروندان ۱۸ سال به بالای شهر بندرعباس بود که در زمان انجام پژوهش با استناد به سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ و برآورد نرخ رشد جمعیت، شهر بندرعباس دارای جمعیتی بالغ بر ۶۸۰۳۶۶ نفر بوده است که جمعیت ۱۸ سال به بالای این شهر ۳۷۱۱۳۶ نفر بوده است که از این تعداد ۱۸۸۹۰۶ نفر مرد و ۱۸۲۲۳۰ نفر زن بوده‌اند.

در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه، از جدول مورگان استفاده شده است که برآورد نمونه ۳۸۴ نفر بوده که برای احتیاط در برگشت‌پذیری پرسشنامه‌ها، نمونه ۴۰۰ نفر افزایش داده شد و پاسخگویان به‌وسیله روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. در این پژوهش،

شهر بندرعباس بر مبنای تقسیمات شهری به سه منطقه و هر منطقه به چند حوزه و هر حوزه به چند بلوک تقسیم شده است. با توجه به جمعیت ارائه شده از سوی اداره کل آمار ۴۴ درصد جمعیت شهر بندرعباس ساکن منطقه یک و ۲۷ درصد ساکن منطقه دو و ۲۹ درصد ساکن منطقه سه هستند. لذا ۱۷۶ عدد پرسشنامه در منطقه یک و ۱۰۸ عدد پرسشنامه در منطقه دو و ۱۱۶ عدد پرسشنامه در منطقه سه تکمیل شد. با توجه به مسئله تحقیق حاضر، واحد تحلیل در تحقیق حاضر «فرد» به عنوان یک شهروند بود. ابزار جمع‌آوری داده‌ها نیز، پرسشنامه محقق‌ساخته بود؛ که برای ساخت پرسشنامه و همچنین جهت ساختن شاخصهایی که تا حد امکان بتوانند متغیرهای مورد بررسی را اندازه بگیرند (روایی)، علاوه بر مشاوره با برخی از صاحب‌نظران و پژوهشگران (تأمین نوعی روایی صوری و محتوایی)، از پژوهشهای نظری و تجربی پیشین، مبانی نظری نیز بهره گرفته شده است. ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰.۷۹ برآورد شده است. در نهایت داده‌های پژوهش، پس از جمع‌آوری به کمک نرم‌افزار SPSS و Amos Graphic مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. پس از استخراج داده‌ها و تعیین سطوح سنجش متغیرها، از آزمونهای مناسب پارامتری و ناپارامتری در دو سطح توصیفی و استنباطی استفاده شد. همچنین جهت بررسی تأثیرات متغیرهای مستقل از نرم‌افزار معادلات ساختاری استفاده شده است.

مهم‌ترین متغیرهای تحقیق به این شرح بودند:

الف: متغیر وابسته (مدارای اجتماعی)

مدارا به عنوان ظرفیت حفظ نسبتاً پایدار بهزیستی روان‌شناختی و استعداد ایجاد تجارب و هیجانهای مثبت در شرایط استرس‌زا و طاقت‌فرسا تعریف می‌شود (محمدی، ۲۰۰۳). پرسشنامه تاب‌آوری کونور و دیویدسون^۱ ۲۵ گویه دارد که در یک مقیاس لیکرتی بین یک (کاملاً مخالفم) و پنج (کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس در سال ۲۰۰۳، توسط

1. Connor and Davidson

کونور و دیویدسون با مرور پژوهشها در سالهای ۱۹۷۹ تا ۱۹۹۱ تهیه شد. نمره هر آزمودنی برابر مجموع نمرات از هر یک از سؤالات است. ضریب آلفای تاب‌آوری برابر با ۰.۸۵۹ است. در این مطالعه برای سنجش مدارای اجتماعی، از اعتبار صوری و محتوایی و صوری و تحقیقات پیشین در این زمینه استفاده شده است. محمدی (۲۰۰۳) نیز از این پرسشنامه برای سنجش میزان مدارای اجتماعی استفاده کرده است. گویه‌ها به شرح زیر است:

«وقتی تغییری رخ می‌دهد می‌توانم خود را با آن سازگار کنم. حداقل یک نفر هست که رابطه نزدیک و صمیمی‌ای با او دارم که در زمان استرس به من کمک کند. وقتی راه‌حل روشنی برای مشکلاتم وجود ندارد، گاهی خدا یا تقدیر می‌تواند کمک کند. می‌توانم برای هر چیزی که سر راهم قرار می‌گیرد، چاره‌ای ببینم. موفقیت‌هایی که در گذشته داشته‌ام چنان اطمینانی در من ایجاد کرده‌اند که می‌توانم با چالشها و مشکلات پیش‌رو برخورد کنم. وقتی با مشکلاتم مواجه می‌شوم سعی می‌کنم جنبه خنده‌دار آنها را هم ببینم. لزوم کنار آمدن با استرس موجب قوی‌تر شدنم می‌شود. معمولاً پس از بیماری، صدمه و سایر سختیها به حال اولم باز می‌گردم. معتقدم که در هر اتفاق خوب یا بدی مصلحتی هست. در هر کاری بیشترین تلاشم را می‌کنم و به نتیجه هم کاری ندارم؛ معتقدم با وجود موانع، می‌توانم به اهدافم دست یابم. حتی وقتی که امور ناامیدکننده می‌شوند، مأیوس نمی‌شوم. در لحظات استرس و بحران، می‌دانم که برای کمک گرفتن به کجا مراجعه کنم. وقتی تحت فشار هستم تمرکز را از دست نمی‌دهم و درست فکر می‌کنم. ترجیح می‌دهم که خودم مشکلاتم را حل کنم تا اینکه دیگران تصمیمها را بگیرند. اگر شکست بخورم به راحتی دلسرد نمی‌شوم. وقتی با چالشها و مشکلات زندگی دست‌وپنجه نرم می‌کنم، خود را فردی توانا می‌دانم. در صورت لزوم می‌توانم تصمیمهای دشوار و غیرمنتظره‌ای بگیرم که دیگران را تحت تأثیر قرار دهد. می‌توانم احساسات ناخوشایندی چون غم، ترس و خشم را کنترل کنم. در برخورد با مشکلات زندگی، گاهی لازم می‌شود که صرفاً بر اساس حدس و گمان عمل کنی. در زندگی

یک حس نیرومند هدفمندی دارم. حس می‌کنم بر زندگی‌ام کنترل دارم. چالشهای زندگی را دوست دارم. بدون در نظر گرفتن موانع پیش‌رو، برای رسیدن به اهدافم تلاش می‌کنم؛ به خاطر پیشرفتهایم به خودم می‌بالم».

ب: متغیرهای مستقل:

- احساس تعلق مکانی: عبارت است از حس دلبستگی، وابستگی و وفاداری به جامعه که موجب همبستگی بین افراد و ایجاد پیوستگی یا «احساس ما» شده به نحوی که فرد، خود را بخش جدایی‌ناپذیری از جامعه می‌داند (بیدل و محمودزاده، ۲۰۱۲). برای ارزیابی میزان احساس تعلق، از هشت سؤال استفاده شده است که سطح سنجش تریبی در قالب طیف ۵ قسمتی لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم بوده است. ضریب آلفای احساس تعلق برابر با ۰.۷۴۷ بود. همچنین برای اندازه‌گیری این متغیر از تحقیقات پیشین همچون نقدی و همکاران (۲۰۱۶)، ابراهیم‌زاده و همکاران (۲۰۱۴)، امامی و همکاران (۲۰۱۷)، اقدو و همکارانش^۱ (۲۰۱۷)، رولرو و دِ پیک‌کولی^۲ (۲۰۱۰)، کایل^۳ و همکاران (۲۰۰۵)، تیلور^۴ (۱۹۹۶)، استفاده شده است. گویه‌های متغیر احساس تعلق مکانی، به شرح زیر بودند: «در برابر افراد شهر خود احساس مسئولیت زیادی دارم؛ به ادامه زندگی در این شهر تمایل ندارم. هرجایی باشم به عضو این شهر بودن خودم افتخار می‌کنم. زندگی در این شهر را به زندگی در هر جای دیگر ترجیح می‌دهم. برای بهتر شدن بندرعباس، حاضرم هر کاری از دستم برمی‌آید، انجام دهم. توهین به شهر بندرعباس را به هیچ وجه تحمل نمی‌کنم؛ افتخار می‌کنم که اعضای خانواده‌ام در شهر بندرعباس زندگی می‌کنند؛ آدم نباید به دلیل تعهد به افراد شهر از کار و زندگی خود باز ماند».

- مصرف رسانه‌ای: رسانه وسیله انتقال پیام، معلومات و اطلاعات به توده مردم است.

1. Acedo
3. Kayle

2. Roller and De piccoli
4. Taylor

به‌طور کلی منظور از مصرف رسانه‌ای، آن دسته از وسایل ارتباطی است که در تمدنهای جدید به وجود آمده؛ مورد استفاده‌اند و ویژگی اصلی آنها قدرت و توانایی زیاد و شعاع عمل وسیع است (محمودی‌رجا و همکاران، ۲۰۱۸). برای بررسی مصرف رسانه‌ای، میزان تماشای تلویزیون در دو بعد داخلی و خارجی (ماهواره‌ای) سنجیده شده است. میزان استفاده از تلویزیون داخلی و شبکه‌های تلویزیون ماهواره‌ای در شبانه‌روز بر مبنای ساعت، در مقیاس فاصله‌ای سنجیده شد و برای بررسی شبکه‌های اجتماعی، نوع استفاده و میزان استفاده از شبکه‌های مجازی (ساعت در شبانه‌روز) مورد سنجش قرار گرفت. ضریب آلفای مربوط به گویه‌های مصرف رسانه‌ای برابر بود با ۰.۷۳۹.

- **جامعه‌پذیری:** نوعی فرایند کنش متقابل اجتماعی است که در خلال آن فرد هنجارها، ارزشها و دیگر عناصر اجتماعی، فرهنگی و سیاسی موجود در گروه یا محیط پیرامون خود را فرا گرفته، درونی کرده و آن را با شخصیت خود یگانه می‌کند (سلیمی و داوری، ۲۰۰۶). شاخص جامعه‌پذیری برای پاسخگویان در هفت گویه با مقیاس ترتیبی و طیف لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم و حداکثر نمره ۳۵ و حداقل نمره ۷ مطرح شد که نمره هر آزمودنی برابر مجموع نمرات از هر یک از سؤالات بود. ضریب آلفای جامعه‌پذیری برابر با ۰.۷۲۷ بود. برای ساختن گویه‌های مربوط به متغیر جامعه‌پذیری با مطالعه پژوهشهایی همچون قربانی و جمعه‌نیا (۲۰۱۸)، دسترنج (۲۰۱۳) و ربانی خوراسگانی و مؤمنی راد (۲۰۱۶) گویه‌های زیر طراحی شد. همچنین پژوهشگرانی نظیر زنگنه (۲۰۰۳) و حاضری و شریفی (۲۰۰۹) نیز برای سنجش جامعه‌پذیری از این گویه‌ها استفاده کرده‌اند: «بین اعضای خانواده ما رابطه گرم و صمیمی وجود دارد. احترام زیادی بین اعضای خانواده ما وجود دارد. اکثر اوقات در خانواده ما دعوا و مشاجره اتفاق می‌افتد. در خانواده ما بیشتر مسائل به‌صورت شورایی حل می‌شود. رهنمودهایی که والدینم برای انجام بهتر امور به من ارائه می‌کنند، برایم

ارزشمند و گره‌گشا است. زمانی که یکی از اعضای خانواده مشکل مالی دارد همه به او کمک می‌کنیم؛ خانواده‌ام به خاطر دوستانم با من مشاجره دارند».

- پایبندی دینی: یک نظام عملی مبتنی بر اعتقادات است که در قلمرو ابعاد فردی و اجتماعی از جانب پروردگار برای هدایت انسانها در مسیر رشد و کمال الهی ارسال شده و شامل عقاید، باورها، نگرشها و رفتارهاست که با هم پیوند دارند (نیکویی و سیف، ۲۰۰۵).
گویه‌های پایبندی دینی توسط گلاک و استارک برای سنجیدن نگرشها و باورهای دینی و دینداری ساخته شده است (گلاک و استارک، ۱۹۶۵) که برای استاندارد کردن در کشورهای مختلف اروپا، آمریکا، آلمان و بر روی پیروان ادیان مسیحیت، یهودیت و اسلام اجرا شده است. این پرسشنامه در سال (۲۰۰۴) و توسط معنوی‌پور و شریفی هنجاریابی شد. این محققان روایی مقیاس را در سه زمینه روایی محتوایی، روایی سازه و روایی ملاکی همزمان بررسی و مطلوب گزارش کرده‌اند. ضریب پایایی مقیاس، از طریق آلفای کرونباخ ۰.۹۱ گزارش شده است. متغیر دینداری شامل ابعاد پنج‌گانه اعتقادی، عاطفی، پیامدی، مناسکی و فکری است. در این پژوهش برای سنجش دینداری با ۱۲ گویه سه بعد اعتقادی، پیامدی و مناسکی دینداری را مورد آزمون قرار دادیم. سراجزاده و همکاران (۲۰۰۴)، سعیدی (۲۰۱۲)، حضرتی صومعه (۲۰۱۶)، مؤمنی و همکاران (۲۰۰۹)، قاضی‌نژاد و اکبرنیا (۲۰۱۷) و دیگر پژوهشگران نیز برای سنجش پایبندی دینی از این گویه‌ها استفاده کرده‌اند. مقیاس اندازه‌گیری مورد استفاده در این سنجش، طیف لیکرت بود که هر گویه پنج درجه ارزشی «کاملاً موافق، موافق، بینابین، مخالف و کاملاً مخالف» را در بر می‌گیرد. ضریب آلفای جامعه‌پذیری برابر با ۰.۷۳۳ بود که گویه‌ها به شرح زیر است: «شیطان واقعاً وجود دارد؛ در روز قیامت به اعمال و رفتار ما دقیقاً رسیدگی می‌شود و نیکوکاران در بهشت و بدکاران به جهنم خواهند رفت. قرآن کلام خداست و هر چه می‌گوید حقیقت محض است. هنوز مطمئن نیستم که خدا واقعاً وجود دارد. در مورد خرید و فروش مشروبات الکلی نباید زیاد سخت‌گیری کرد. تقلب

در پرداخت مالیات کار نادرستی است. به نظر می‌رسد بسیاری از قوانین اسلام را نمی‌توان در جامعه امروزی اجرا کرد. زنان هم باید بتوانند در مسابقات ورزشی مثل فوتبال به‌عنوان تماشاچی شرکت کنند. در ایام ماه رمضان (چنانچه مریض یا مسافر نباشم) هرروز روزه می‌گیرم. هفته‌ای یک‌بار قرآن می‌خوانم. همیشه در مراسم اعیاد مذهبی و عزاداری که در مساجد و تکیه‌ها تشکیل می‌شود شرکت می‌کنم. سعی می‌کنم نمازهای واجب خود را به جماعت بخوانم».

- پایگاه اجتماعی-اقتصادی: جایگاه سلسله مراتبی افراد با توجه به قدرت اقتصادی و منزلت اجتماعی و سطح تحصیلی به متغیری با پنج مقوله تبدیل شده است که عبارتند از: پایین، متوسط رو به پایین، متوسط، متوسط رو به بالا، بالا (آزادارمکی و چاوشیان، ۲۰۰۳: ۶۴). این متغیر در دو بعد وضعیت اقتصادی و وضعیت اجتماعی-فرهنگی، موردنظر بود. بعد وضعیت اقتصادی با مؤلفه درآمد سنجیده شد و بعد وضعیت اجتماعی-فرهنگی با دو مؤلفه پایگاه شغلی و تحصیلی تقسیم و با شاخصهایی مانند شغل، تحصیلات و درآمد فرد یا سرپرست وی سنجیده شدند. با توجه به اینکه برای سنجش پایگاه اقتصادی-اجتماعی پاسخگویان از ادغام متغیرهای جمعیت‌شناختی استفاده شده است، لذا ضریب آلفا گزارش نشده است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

اطلاعات مربوط به جنسیت پاسخگویان بیانگر این است که ۵۱٫۸ درصد از نمونه آماری پژوهش را مردان و ۴۸٫۲ درصد را زنان شامل شده‌اند. بیشترین نمونه آماری مربوط به گروه سنی ۳۹-۳۰ سال (۴۰ درصد) و کمترین مربوط به گروه سنی ۱۸-۲۰ سال (۵٫۸ درصد) بود. بیشتر پاسخگویان داری مدرک تحصیلی فوق‌دیپلم و لیسانس (۴۵٫۱ درصد) و

کمترین سطح تحصیلی را گروه بی سواد (۱.۳ درصد) تشکیل داده‌اند. از لحاظ میزان درآمد، بیشترین پاسخگویان دارای درآمدی بین یک تا دو میلیون تومان (۵۰.۸ درصد) و کمترین درآمد را گروه بین سه تا چهار میلیون (۶.۵ درصد) شامل شدند. نتایج مربوط به وضعیت فعالیت و شغل پاسخگویان نشان داد که بیشترین آنها را شاغلان خدماتی (۵۴.۳ درصد) و کمترین را مشاغل درمانی (۱.۱ درصد) تشکیل داده است و (۳۰.۵ درصد) را مشاغل اداری و سازمانی در بر گرفته‌اند. همچنین متأهلان با ۶۳.۳ درصد و مجردین با ۳۴.۸ درصد، کل نمونه مورد بررسی را شامل شده‌اند.

جدول (۱) یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

n	Max	Min	S2	M	مقیاسها
۴۰۰	۱۲۵	۵۱	۱۴۳.۳	۹۵.۴	مدارای اجتماعی
۴۰۰	۳۵	۱۳	۲۱.۴	۲۷.۶	احساس تعلق
۴۰۰	۲۵	۹	۹.۰۸	۲۰.۸	جامعه‌پذیری
۴۰۰	۴۵	۱۳	۴۷	۳۳	دینداری
۴۰۰	۲۲	۳	۲۰.۸۲	۹.۷۴	مصرف رسانه‌ای

با توجه به اطلاعات به دست آمده در جدول فوق و همچنین مقدار میانگین به دست آمده می‌توان بدین نتیجه رسید که مدارای اجتماعی شهروندان در سطح بالایی قرار دارد. همچنین احساس تعلق، جامعه‌پذیری، پایبندی دینی در سطح متوسط به بالایی گزارش شده است. علاوه بر آن، مصرف رسانه‌ای در بندرعباس در حد نسبتاً پایینی قرار داشت.

یافته‌های استنباطی

برای سنجش عوامل مؤثر بر مدارای اجتماعی شهروندان از متغیرهایی همچون احساس تعلق، جامعه‌پذیری، دینداری، مصرف رسانه‌ای، پایگاه اقتصادی-اجتماعی و سایر متغیرهای جمعیت‌شناختی استفاده شده است. همچنین در این بخش برای سنجش تأثیر متغیرهای جمعیت‌شناختی از آزمونهای آماری همبستگی اسپیرمن و آزمون تی با دو گروه مستقل استفاده شده است و برای بررسی سایر متغیرهای مستقل از نرم‌افزار آموس جهت برآورد برازش و نکویی مدل استفاده شده است.

بررسی رابطه بین متغیرهای جمعیت‌شناختی و مدارای اجتماعی

برای بررسی رابطه بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی با مدارای اجتماعی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که در جدول شماره (۲) گزارش شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که بین این دو متغیر رابطه مثبت و معنی‌داری با میزان ضریب همبستگی (۰.۱۴۸) و سطح معناداری (۰.۰۰۰) وجود دارد. به عبارت دیگر افرادی که پایگاه اجتماعی بالاتری دارند، از مدارای اجتماعی بیشتری نیز برخوردارند.

ازلحاظ آماری بین دو متغیر سن پاسخگویان و مدارای اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد. سطح معناداری به دست آمده ($\leq \text{Sig } 0.05$) تأییدکننده نتایج فوق است. بنابراین فرض پژوهش مبنی بر اینکه بین سن و مدارای اجتماعی رابطه وجود دارد، رد می‌شود. نتایج پژوهش حاضر، با پژوهش افشانی و رام (۲۰۱۷) مبنی بر عدم رابطه بین سن و میزان تاب‌آوری، همخوانی دارد.

جدول (۲) نتایج آزمون رابطه بین متغیرهای جمعیت‌شناختی و میزان مدارای اجتماعی

شهروندان

مدارای اجتماعی				متغیرها
تأیید یا عدم تأیید	جهت رابطه	r	P	
تأیید	مثبت	۰.۱۴۸	۰.۰۰۰	پایگاه اقتصادی-اجتماعی
عدم تأیید	مثبت	۰.۱۱۰	۰.۴۱	سن

جدول شماره (۳)، نشان‌دهنده تفاوت مدارای اجتماعی برحسب جنسیت افراد است. نتایج آزمون t با دو گروه مستقل و همچنین سطح معناداری (۰.۴۸۲) نشان می‌دهد که از نظر آماری مدارای اجتماعی در بین زن و مرد تفاوتی ندارد. بدین معنا که میانگینهای دو گروه زن و مرد تفاوت معنی‌داری با یکدیگر نداشته و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد در میانگین تاب‌آوری با هم مشابه هستند. نتایج پژوهش افشانی و رام (۲۰۱۷)، فیروزجائیان و همکاران (۲۰۱۶)، ادیبی‌سده و همکاران (۲۰۱۴)، دیما و دیما (۲۰۱۶) تأییدکننده رابطه فوق است.

جدول (۳) نتایج آزمون تی با دو گروه مستقل جهت مقایسه مدارای اجتماعی برحسب جنسیت

متغیر	گروهها	n	M	t	df	P
جنسیت	مرد	۱۸۱	۹۵.۸۹	۰/۷۰۴	۳۵۴	۰/۴۸۲
	زن	۱۷۵	۹۵.۰۰			
وضعیت تأهل	مجرد	۱۳۱	۹۳.۲۹	-۲/۶۵۱	۳۵۲	۰/۰۰۸
	متاهل	۲۲۳	۹۶.۷۷			

همچنین طبق جدول فوق، میزان تاب‌آوری اجتماعی افراد برحسب وضعیت تأهل آنها متفاوت است. بطوریکه متأهلان مدارای اجتماعی بیشتری نسبت به مجردها دارند.

معادلات ساختاری

شکل (۲) نمودار معادلات ساختاری مدارای اجتماعی



جدول (۴) شاخصهای برازش مدل پیشنهادی در کل نمونه

(RMSEA)	(TLI)	(IFI)	(CFI)	(NFI)	(AGFI)	(GFI)	(X ² /df)	(df)	(P)	(X ²)	شاخص‌ها
۰.۰۶	۰.۹۱	۰.۹۴	۰.۹۴	۰.۹۱	۰.۹۱	۰.۹۳	۲.۶۶	۲۶	۰.۰۰۰	۹۶.۱۳	مقدار

با توجه به ضرایب پذیرفته شده، می‌توان گفت که مدل فوق تأیید شده است. ضریب کای اسکوئر به دست آمده از مدل فوق برابر ۲.۶۶ است که بین بازه نرمال (۳ تا ۱) قرار دارد. نتایج تحلیل نشان داد که ضریب شاخص ریشه میانگین مجزورات خطای تقریب (RM-SEA) برابر با ۰.۰۶، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) برابر با ۰.۹۴، نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰.۹۳، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI) برابر با ۰.۹۱، شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) برابر با ۰.۹۱، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) برابر با ۰.۹۴ و شاخص توکر-لویس (TLI) برابر با ۰.۹۱ است که بر برازش مناسب مدل با داده‌ها دلالت دارد.

جدول (۵) مقادیر و بارهای عاملی مدل اندازه‌گیری مدارای اجتماعی

متغیر	مسیر	مؤلفه‌ها	ضرایب غیراستاندارد	ضرایب استاندارد	سطح معنی‌داری (P)
مصرف رسانه‌ای	<---	مدارای اجتماعی	۰/۱۱۷	۰/۰۱	۰/۰۹۲
میزان دینداری	<---		۲/۰۱۲	۰/۲۲	۰/۰۱۷
احساس تعلق	<---		۱/۰۵۶	۰/۲۴	۰/۰۰۱
جامعه‌پذیری	<---		۰/۷۰۳	۰/۳۵	***
مصرف رسانه‌ای	<---	رسانه داخلی	۱/۰۰۰	۰/۷۱	***
	<---	رسانه خارجی	۰/۹۷۷	۰/۶۵	***
	<---	شبکه‌های اجتماعی	۱/۳۸۵	۰/۷۷	***
میزان دینداری	<---	بعد اعتقادی	۰/۸۳۵	۰/۷۲	***
	<---	بعد مناسکی	۰/۸۷۰	۰/۷۹	***
	<---	بعد پیامدی	۱/۰۰۰	۰/۷۴	***

نمودار شماره (۲)، به منظور بررسی رابطه مصرف رسانه‌ای، دینداری، احساس تعلق و جامعه‌پذیری بر میزان مدارای اجتماعی شهروندان تدوین شده است. شاخص نیکویی و برازش

در ارزیابی مدل ساختاری فوق نشان‌دهنده این است که در مجموع داده‌های جمع‌آوری شده حمایت‌کننده مدل ساختاری تدوین شده است. همچنین مقادیر استاندارد حاکی از این است که بین، احساس تعلق، میزان دینداری و جامعه‌پذیری با مدارای اجتماعی رابطه وجود دارد. ضرایب معناداری احساس تعلق (۰.۰۰۱)، میزان دینداری (۰.۰۱۷) و جامعه‌پذیری (۰.۰۰۰) تأییدکننده روابط فوق است. به عبارتی دیگر، عوامل اجتماعی همچون احساس تعلق، پایبندی دینی شهروندان و جامعه‌پذیری رابطه مثبت و معناداری با متغیر مدارای اجتماعی دارند. همچنین ضرایب معناداری (۰.۰۹۲) حاکی از این است که بین میزان مصرف رسانه‌ای و مدارای اجتماعی رابطه وجود ندارد.

بحث

هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی میزان مدارای اجتماعی در بین شهروندان بندرعباسی و عوامل مؤثر بر آن بوده است. یافته‌های توصیفی بیانگر سطح بالای مدارا در بین شهروندان بوده است. برای سنجش عوامل اجتماعی مؤثر بر مدارای اجتماعی از پارامترهایی همچون، جامعه‌پذیری، احساس تعلق، دینداری، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، مصرف رسانه‌ای و متغیرهای زمینه‌ای (سن، جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات، شغل، درآمد) استفاده شده است. شاخصهای نکویی و برازش استخراج‌شده از معادلات ساختاری نشان داد که متغیرهای ذکر شده، بر میزان مدارای اجتماعی اثرگذار بوده‌اند.

- نتایج تحقیق نشان داد که بین میزان مدارای اجتماعی افراد مجرد و متأهل تفاوت وجود دارد. بطوریکه متأهلان مدارای اجتماعی بیشتری نسبت به مجردها دارند. این یافته بر اساس نظر دورکیم که معتقد بود همبستگی و تعلق اجتماعی و التزام به هنجارهای جمعی سبب تعهد افراد می‌شود قابل تبیین است. افراد مجرد هم از لحاظ اجتماعی و هم از لحاظ عاطفی جدا از دیگران هستند. آنها دارای مسئولیتها و درعین حال پیوستگیها و تعلق خاطر

کمتری هستند. هراندازه گروههایی که فرد به آنها وابسته است ضعیف و ناتوان شوند، فرد به آنها کمتر وابستگی دارد. در نتیجه به «خود» وابسته می‌شود و تنها قواعد رفتاری را که بر مبنای منافع شخصی‌اش استوار باشد می‌پذیرد (دورکیم، ۱۸۹۷). نتایج پژوهش حاضر، با مطالعه فیروزجائیان و همکاران (۲۰۱۶) و شریفی (۲۰۱۳) همسو است.

● بین متغیر مدارای اجتماعی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ مقدار ضریب همبستگی پیرسون (۱۴۸/۰) نشان‌دهنده رابطه مستقیم (مثبت) بین این دو متغیر است. به این معنا که با افزایش میزان پایگاه اقتصادی-اجتماعی، میزان مدارای اجتماعی افزایش می‌یابد. بورديو معتقد است اندیشه و عملکرد کنشگران اجتماعی بیش از هر چیز تحت تأثیر ساختهای اقتصادی و اجتماعی است و با شناخت این ساختها می‌توان عملکرد افراد را در موقعیت‌های گوناگون اجتماعی پیش‌بینی کرد. به نظر بورديو افراد در درون طبقه و پایگاه اقتصادی و اجتماعی خود به تدریج عادت‌واره‌هایی به دست می‌آورند که هر یک از آنها (سبک زندگی، نوع خوراک، پوشاک، علایق و سلايق) بر نحوه نگرش، تصمیم‌گیری و عملکرد آنها تأثیر می‌گذارد. همچنین این نتیجه نیز با نظر دمونتبريال^۱ منطبق است که معتقد است زمانی که افراد در شرایط دشوار و بی‌ثبات اقتصادی به سر می‌برند، هیچ‌گاه امکان مدارا نمی‌یابند. همچنین نظریه محرومیت نسبی نیز به این تأکید می‌کند که کاهش شکاف میان فقیر و غنی در جوامع، مدارا نکردن را کاهش می‌دهد. این نتایج پژوهش فوق، با مطالعه افشانی و رام (۲۰۱۷) همسو است.

● نتایج تحقیق نشان داد که بین متغیر مدارای اجتماعی و جامعه‌پذیری رابطه معناداری وجود دارد. به این معنا که با افزایش میزان جامعه‌پذیری، میزان مدارای اجتماعی افزایش می‌یابد. طبق فرضیه آلپورت (۱۹۵۸) که بیان می‌کند در وضعیتی خاص، برخورد با اشخاص برون‌گروه، مدارا را در برابر افراد این گروهها افزایش می‌دهد می‌توان به این

1. Demontberial

نتیجه رسید که تلاشها در راستای جامعه‌پذیری افراد در میزان مدارای اجتماعی آنها تأثیر دار. از این رو طبق نظر مید جامعه‌الگوی ساخته شده‌ای از فعالیتهای هماهنگ افراد است که از طریق کنش متقابل نمادین در بین ایشان بوجود آمده، تداوم یافته و در نهایت دگرگون می‌شود. یکی از نیازهای فطری انسانها (از جمله شهروندان) نیاز به برقراری تعاملات و روابط اجتماعی است (رفیع پور، ۲۰۱۴).

- همچنین یافته‌ها بیانگر وجود رابطه معنادار بین مدارای اجتماعی و احساس تعلق است. به این معنا که با افزایش احساس تعلق، میزان مدارای اجتماعی افراد نیز افزایش می‌یابد. با توجه به پژوهشهای انجام گرفته، عواملی همچون مشارکت، تعاملات اجتماعی، خدمات محله‌ای، احساس امنیت، تعاون و همکاری محله‌ای و... بر احساس تعلق مکانی مؤثر است. همچنین احساس تعلق سبب افزایش مدارا خواهد شد. از دیدگاه چاوایس و مک‌میلان چهار مؤلفه عضویت، تأثیرگذاری، برآورده شدن نیازها، پیوست عاطفی بر احساس تعلق اجتماعی تأثیر می‌گذارد. بدین صورت که اگر فرد احساس عضویت به اجتماع داشته باشد و بداند که کنش و نظرات وی بر اجتماع تأثیر می‌گذارد و در این محله نیازهایش برآورده می‌شود، پیوند عاطفی قوی با دیگر ساکنان محله برقرار می‌کند که در نهایت منجر به افزایش و تقویت میزان مدارای اجتماعی فرد خواهد شد. نتایج پژوهش سرتیپی پور و اسدی (۲۰۱۸) تأییدکننده رابطه فوق هستند.

- علاوه بر آن، متغیر پابندی دینی یکی از پارامترهای تأثیرگذار بر میزان مدارای اجتماعی شهروندان است. به این معنا که هر چه میزان دینداری افراد بیشتر باشد، مدارای اجتماعی آنان نیز بیشتر خواهد شد. در این پژوهش دینداری بر اساس مدل گلاک و استارک تعریف عملیاتی شده است و طبق یافته‌ها میانگین پابندی دینی مردم شهر بندرعباس متوسط رو به بالاست. نتایج پژوهش بیاتی و همکاران (۲۰۱۹)، زالی زاده و همکاران (۲۰۱۸)، حسین چاری و محمدی (۲۰۱۲) و کیم ژنگ (۲۰۱۰) با نتایج پژوهش حاضر

هم‌خوانی دارد. همچنین بر اساس نظریه دورکیم کارکرد مهم دین تقویت وجدان جمعی و انسجام اجتماعی است. به اعتقاد وی، دین، هنجارهایی را برای وجدان جمعی تجویز می‌کند و انتظار دارد که اعضای جامعه آن را درونی کرده و بر مبنای آن عمل کنند، که در این صورت دین به واسطه برانگیختن حس انسجام و وجدان جمعی سبب افزایش میزان تاب‌آوری و مدارای اجتماعی شهروندان خواهد شد.

ملاحظات اخلاقی

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان در تهیه مقاله مشارکت داشته‌اند.

منابع مالی

برای انتشار این مقاله حمایت مالی مستقیم از هیچ نهاد یا سازمانی دریافت نشده است.

تعارض منافع

نویسندگان اظهار می‌کنند که هیچ تعارض منافی بین آنها وجود نداشته است.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در این مقاله همه حقوق مرتبط با اخلاق پژوهش رعایت شده است.

- Acedo, A., Painho, M., & Casteleyn, S. (2017). Place and city: Operationalizing sense of place and social capital in the urban context. *Transactions in GIS*, 21(3), 503-520.
- Adibi Sedeh, M., Raštegar, Y., & Beheshty, S. S. (2014). Social Tol-erance and Its Components. *Social Welfare*, 13(50), 353-350. Retrieved from. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1366-en.html>
- Afshani, S., & Ram, N. (2017). The relationship between social capital and social toleration among youth in the city of Yazd. *Social analysis of order and social inequality*, 9(72), 115-134.
- Arabian, A. (2016). Toleration. *Educational-research information quarterly*, 10(37-38), 32-36.
- Azadarmaki, T., & Chavoshian, H. (2003). The human Body as a medium of identity. *Iranian Journal of sociology (ISA)*, 4(4), 57-75. Re-trieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=21999>
- Bayaty, P., Jahanbakhsh, I., & Bahian, S. (2019). Sociological Expla-nation of Challenges and Opportunities Related to Social Tolerance of Tehran's Citizens. *Iranian Journal of Social Problems*, 9(2), 17-39. Re-trieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=648324>
- Beilin, R., & Wilkinson, C. (2015). *Introduction: Governing for urban resilience*. In: SAGE Publications Sage UK: London, England. 9 (2), 38-51.
- Bidel, P., & Mahmoodzade, A. (2012). A Study on the Social Belong-ing of People to Iranian Society and its Relationship with Social Trust and Individualism (Case Study: Mashhad). *Journal of Iranian Cultural Research*, 5(2), 31-63. doi:10.7508/ijcr.2012.18.002
- Brewer, M. B., & Pierce, K. P. (2005). Social identity complexity and outgroup tolerance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(3), 428-437.
- Cieri, R. et al. (2014). Craniofacial feminization, social tolerance, and the origins of behavioral modernity. *Current Anthropology*, 55(4), 419-443.
- Dštranj, M. (2013). A study of the relationship between family characteristics and Childhood socialization. *Woman & Study of Family*, 6(22), 79-98. Retrieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=500265>
- Delake, H., Samare MohseNnbeigi, H., & Shahivandi, A. (2017). Evaluation of social resilience in urban areas of Isfahan. *Journal of sociol-ogy of social institutions*, 4(9 #G0041), 227-252. Retrieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=568894>

- Dima, B.; Dima, Ş. (2016). Income distribution and social tolerance. *Social Indicators Research*, 128(1), 439-466.
- Durkheim, E. (1897). *Le suicide: étude de sociologie*: Alcan.
- Ebrahimzadeh, H., Ashtari, A., & Mofarah, F. (2014). Social factors influencing the Iranians belong to the neighborhood (the study population: Tehran 22 area residents over 18 years Residents over 18 old). *Urban Management*, Volume 13, Number 37, 151-164
- Emami, A., Safari, M., & Farahnaki, R. (2017). The Determination of Relationship between Sense of Belonging and its Social Indicators, Case Study: Ziarat Village- Golestan. *Journal of Architect, Urban Design & Urban Planning*, 21, 11-21.
- Fathi, S., Vosoughi, M., & Salmani, G. (2014). An evaluation of the relationship between virtual social networks's consumption and the youth's lifestyle. *Sociological studies of studies of youth (Sociological studies of youth)*, 4(13), 69-88. Retrieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=428013>
- Firozjaeyan, A., Sharepour, M., & Farzam, N. (2016). Social analysis of the effect of cultural capital on interpersonal communication with emphasis on social tolerance. *Journal of Culture and Communication Studies*, 17 (35), 7-30. Retrieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=539558>
- Ghorbani, A. (2018). The Role of Social Factors (Family, School, Peer Group) in Socialization of Students in Golestan Province. *Journal of applied Sociology*, 29(2), 113-128. doi:10.22108/JAS.2018.100602.1013
- Gerb, E. (2002). *Social inequality»: The views of classical and contemporary theorists*.
- Glock, C., & Stark, R. (1965). *Religion and society in tension: Chicago*: Rand McNally.
- Hashemi, S., & Gholamzade Natanzi, A. (2012). Consumption of Music in Tehran: The case of students living in Tehran. *Sociology of Art and Literature*, 4(1), 123-142.
- Hazrati someeh, Z. (2016). The degree of university female student's piety and social factors affecting it (A Case Study of Islamic Azad University, Science and Research Branch of Tehran). *Women's Strategic Studies*, 19(73 (Autumn2016)), 125-151. doi:10.22095/jwss.2016.44404

- Hazeri, A. M. (2009). Socialization Experiences of Three Generations Stoudying Mail Stoudents of Tehran High Schools. *Scientific Informa-tion Database*, 43-72.
- Hosseinchari, M., & Mohammadi, M. (2012). Predicting psychologi-cal resilience based on religious beliefs in urban and rural university stu-dents. *Journal of Contemporary Psychology*, 6(2), 45-56.
- Ikeda, K. I., & Richey, S. (2009). The impact of diversity in informal social networks on tolerance in Japan. *British Journal of Political Science*, 39(3), 655-668.
- Jahangiri, J., & Afrasiabi, H. (2011). Study of Shiraz families about tolerance, factors and consequences. *Journal of Applied Society*, 22 (3), 153-175. Retrieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=242494>
- Kim, J., & Zhong, Y. (2010). Religion and Political Tolerance in South Korea. *East Asia*, 27(2), 187-203.
- Kyle, G., Graefe, A., & Manning, R. (2005). Testing the dimensionality of place attachment in recreational settings. *Environment and behavior*, 37(2), 153-177.
- Lee, F. (2014). "Tolerated one way but not the other": Levels and deter-minants of social and political tolerance in Hong Kong. *Social Indica-tors Research*, 118(2), 711-727.
- Mahmoodi Raja, S., Tofighianfar, A., Akbari, I., & Mahmoodi, S. (2018). Investigating Relationship between Communication Media Con-sumption and Teacher's Social Capital (Case Study: High School Teach-ers of Sisakht City). *Rasaneh*, 29(1), 57-78.
- McMillan, D., & Chavis, D. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of community psychology*, 14(1), 6-23.
- Mohammadi, N. E., Mansour, M., Ezhel, J., Rasoulzadeh, S., & Taba-tabaei, K. (2003). A Therapeutic effect of social skills training on devel-opmental disorders in adulthood. *Journal of Psychology*, 6(24). Retrieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=135204>
- Momeni, K., Akbari, M., & Atashzadeh Shoorideh, F. (2009). The Re-lationship between Resiliency and Burnout in Nurses. *Journal of Research Development in Nursing and Midwifery*, 17(74-75), 29-36. Retrieved from <http://goums.ac.ir/jgbfm/article-1-461-en.html>

- Mutz, D. C. (2002). Cross-cutting social networks: Testing democratic theory in practice. *American Political Science Review*, 96(1), 111-126.
- Naqdi, A., & Sajjadzadeh, H. (2016). The role of social capital in attachment to place in traditional neighborhoods, a case study: Hamedan neighborhoods. *Urban sociological studies*, (18)6, 23-52.
- Niazi, M., & Mortazavi, A. (2015). *Criticism and Analysis of the Theory of Symbolic Interaction*. Tehran: International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences.
- Nikoui, M., & Safe, S. (2005). Study of the relationship between religion and marital satisfaction among groups in Tehran. *Research and development consulting*, 4(13), 61-79. Retrieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=39535>
- Qazinejad, M. (2017). Religiosity: Social tolerance or social distance (Survey among Christians and Muslims of Tehran). *Quarterly of Social and Research in Iran*, 21-40. Doi:10.22059/jjsr.2017.61829
- Quintelier, E., & Dejaeghere, Y. (2008). Does European citizenship increase tolerance in young people? *European Union Politics*, 9(3), 339-362.
- Rabbani, A. (2016). Evaluation of Educational factors affecting the socialization of children based on content analysis (The Study two groups of mothers affected in Isfahan). *Contemporary Sociological Research*, 8(5), 47-67. Doi: 10.22084/CSR.2016.1646
- Rafipoor, F. (2014). *The Anatomy of society: An Introduction to Applied sociology*: Publishing Joint Stock Company.
- Rahmani, G., Vahida, F., & Ismaili, R. (2016). Study of Cultural Changes Resulting from the Use of Satellite Media in the Field of Family Values (Case Study: Families of Farashband city of Fars province in 2014-2015). *Cultural Guardianship of the Islamic Revolution*, 6(13), 1-32. Retrieved from <http://pasdarifarhangi.ir/article-1-212-en.html>
- Rezaei, M. R. (2013). Assessing the economic and organizational resilience of urban communities against natural disasters using the PROMETHE case study: Tehran. *Crisis Management*, 2(3), 25-36. Retrieved from <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?ID=358186>
- Rollero, C., De Piccoli, N. (2010). Place attachment, identification and environment perception: An empirical study. *Journal of Environmental Psychology*, 30(2), 198-205.

- SAEEDI, M. (2012). The Sociology of Religion and Different Approaches to Religion. *Book of Social Sciences Month*, 57(16), 74-82. Retrieved from <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/915659>
- Salimi, A., & Davari, M. (2006). *Sloping sociology*. Qom: Hozeh and University Research Institute.
- Sharifi, S., Mousavi, Y., & Safiri, K. (2013). *Measuring social tolerance and the factors affecting it among the citizens living in Tehran*. Al-Zahra University, Retrieved from <http://ganjold.irandoc.ac.ir/articles/670071>
- Sartipipour, M., & Asadi, S. (2018). *The Role of Sense of Place in Social Resilience in Relocating Settlements: A Case Study of Dahouiyeh Village after Zaranj Earthquake*. 37(161). Retrieved from <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=360221>
- Shi, Y., & Peng, D. (2014). Dynamics of social tolerance in the economic interaction model with three groups. *Applied Economics Letters*, 21(10), 665-670.
- Sirajzadeh, S., Shariati Mazinani, S., & Saber, S. (2004). Relationship between degrees and types of religiosity and social tolerance *journal of social sciences*, 4. Doi: 10.22067/jss.v0i0.3092
- Taylor, R. (1996). *Neighborhood responses to disorder and local attachments: The systemic model of attachment, social disorganization, and neighborhood use value*. Paper presented at the Sociological forum.
- Walzer, M. (1999). *On toleration*: Yale University Press.
- Van Doorn, M. (2014). The nature of tolerance and the social circumstances in which it emerges. *Current Sociology*, 62(6), 905-927.
- Wise, J., & Driskell, R. (2017). Tolerance Within Community: Does Social Capital Affect Tolerance? *Social Indicators Research*, 134(2), 607-629.
- Zanganeh, M. (2003). Study of cultural factors affecting the sociability of adolescents and young people, a case study: middle and high school students in Bushehr province. *Cultural Research Letter*, (7)8, 29-57.
- Zalizadeh, M., Baghei, M., & Moltafet, H. (2018). A Study of family factors affecting social tolerance among the students of Ahvaz University, Shahid Chamran. *Applied sociology*, 29(2), 129-146.